

Monday, 18 August 2014 02:58 - Last Updated Monday, 18 August 2014 10:04

anunțaseră vremea în Europa Occidentală. Moartea sa, survenită înainte de a se desemna vreun succesor, sistemul fiind ereditar-electiv, a pus Divanul Țării pe jar.

Marii boieri luau în calcul două posibile intervenții: a Sultanului care putea să numească un domn străin de țară, sau a trupelor austriece care urmăreau să-și subordoneze întreg teritoriul românesc. Forțele interne ale țării, familia Cantacuzino și marii boieri, aveau de înfruntat intrigile sârboacei Maria, văduva, care, împreună cu ginerele ei Constantin Bălăceanu, voiau să-l impună ca succesor pe lordache, fiul minor al domnitorului, asigurându-și în acest fel controlul domniei. Marii boieri însă nu au agreeat intrigile Mariei și în mare grabă, cât să nu permită intervenții

străine, “adunându-se și sfat pentru alegerea de domnie făcând, așa cu toții de la mic până la mare, pre acest Constandin Brâncoveanu vel logofăt de domnie au numit”.

Nu si-a dorit domnia

Tânărul vel logofăt nu era de față, se afla la curtea domnească unde dirija treburile legate de pregătirea înmormântării lui Șerban Vodă. Din mărturiile contemporanilor reiese că tânărul viitor domn s-ar fi arătat surprins de decizia marilor boieri, motivând că moșia uriașă pe care o are de administrat îi este suficientă. Argumentele boierilor, ca de altfel și propriile sale așteptări, chiar dacă nu exprimate, au învins “și așa mergând, toți numai la un cuvânt fiind, ca să priimească stăpânirea țării l-au pohtit, pentru că nu era altul obștei mai plăcut decât mânia sa, nu numai pentru multa vrednicie și înțelepciune ce avea, ci mai vârtos pentru multele blândețe și de bine faceri, care spre toți încă din boerie avea și toți de acestea ale sale bune fapte încălziti era...”.

La urcarea pe tron, Constantin Brâncoveanu avea 34 de ani. În numirea domniei l-a susținut și unchiul său, stolnicul Constantin Cantacuzino, care i-a fost de un real folos în toate hotărârile grele pe care a trebuit să le ia. Dacă marii boieri s-au îndreptat asupra lui Brâncoveanu, au făcut-o pentru că era un tânăr cu reale calități și cunoștea mai bine ca oricine demersurile tainice întreprinse de răposatul domn pentru a înlătura relațiile otomane și a asigura protecția condiționată a marilor puteri. Practic, Brâncoveanu era o cheazășie a continuității politicii externe în sensul înlăturării suzeranității otomane, iar în plan intern, ca reprezentant al marii boierimii, asigura menținerea privilegiilor acestei clase.

Ungerea lui Constantin Brâncoveanu ca domn al Țării Românești a avut loc după obiceiul țării. Imediat cum a primit confirmarea domniei de către Înalta Poartă, Brâncoveanu, împreună cu cei mai tainici sfetnici ai săi, sub presiunea timpului care-i devenise adversar odată cu moartea lui

Șerban Vodă, a trebuit, cu ajutorul unor sume de bani importante și diferite daruri să schimbe în ultima clipă soliile care puteau afecta, prin noua situație creată, statutul țării.

Constantin Bălăceanu, ginerele fostului domn și susținător la domnie al fiului minor al acestuia, devine un adversar înverșunat al lui Brâncoveanu. El va intra în armata austriacă și din această poziție va aduce deservicii politicii anti-austriece promovată de Vodă. Scindarea unei părți a boierimii ca și veșnica ei inconstanță între acceptarea oricărei forme de stăpâniri cu prețul salvării propriilor averi și lupta pentru înlăturarea definitivă a oricăror forme de relații politice cu otomanii, au determinat o serie de compromisuri pe care domnitorul a trebuit să le solicite sau să le accepte în negocierile cu tainicii mesageri otomani sau austrieci, tătari sau ruși, englezi, olandezi, polonezi sau venețieni, astfel încât să asigure liniștea țării. A fost un balans foarte fragil, promovat cu foarte multă abilitate și o diplomatie foarte flexibilă.

Politica pungilor cu bani

În plan extern, acțiunile diplomatice au fost dublate, în unele cazuri, de politica pungilor cu bani. Era un obicei care se practica dintotdeauna. Înalți funcționari sau persoane cu funcții militare erau cumpărate pentru a influența o decizie, a determina o neimplicare sau a pune la cale o tergiversare a unor situații. Imensa avere, vistieria țării, dar și împrumuturile cu camătă făcute la bancheri străini sau boieri autohtoni, îi permiteau lui Constantin Brâncoveanu să “fie darnic”, însă numai în cazurile care solicitau o atitudine duplicitară.

Să țesei o plasă de relații diplomatice ultrasecrete, la nivel european, astfel încât cei implicați care erau - în funcție de alianțele conjuncturale, interesele sau conflictele militare -, când parteneri, când dușmani, solicitau un talent înnăscut, dar și o fermitate strict pliată pe obiective clare: înlăturarea oricăror raporturi de dependență cu Poarta Otomană, înlăturarea definitivă a amenințării tătare, evitarea înlocuirii suzeranității otomane cu cea austriacă sau rusă. Un fin observator al realităților, Constantin Brâncoveanu și-a studiat fiecare partener din scena relațiilor internaționale - buna lui cunoaștere asigura succesul acțiunilor sale. Speranța în potențialul austriecilor a dispărut când a văzut că aceștia se retrag din fața tătarilor și nu au forța necesară pentru a-i spulbera. Prin urmare a evitat să-i mai implice în planurile sale împotriva Imperiului Otoman și a lăsat loc tatonării posibilităților ruse, care dădeau semne viguroase sub încercările reformatoare ale lui Petru cel Mare. Victoria obținută împotriva austriecilor la Zărnești i-a confirmat părerile.

Năframa neagră a mazilirii

Tătarii nu erau aliați de încredere, din obișnuință ei se dedau la jaf și cruzimi, chiar și când intrau în țară cu acordul domnului. Țările Române nu puteau opune o barieră serioasă intențiilor de stăpânire ale imperiilor sau regatelor vecine decât dacă încercau o unitate militaro-diplomatică. Pendularea domnului Moldovei, Constantin Cantemir, într-o politică diferită de a Țării Românești a declanșat un conflict în care și-au pierdut capul boieri importanți, inclusiv cronicarul Miron Costin.

Secolul al XVIII-lea a fost marcat de un nou timp istoric, fiecare stat trăind o proprie dimensiune economică, socială, politico-diplomatică și culturală. Dinamica pieții interne va determina migrații extraeuropene și expansiuni teritoriale. Spațiul românesc, prin bogățiile sale și căile comerciale maritime și fluviale, asigura tranzitul către cele mai importante zone comerciale ale lumii, iar produsele noastre, obținute prin munca țăranilor de pe moșiile boierești, penetrau aceste piețe. De aceea stăpânirea lui era dorită de imperiul rus, austriac, otoman, dar și de regatele vecine. Nu politica domnitorilor a dus la eșecul acțiunilor lor, ci scindarea forțelor interne, orgoliile și interesele de clasă sau de grup, iar în plan militar lipsa unei alianțe eficiente cu o mare putere europeană. Lui Constantin Brâncoveanu, două constante ale personalității sale îi vor aduce mazierea: inflexibilitatea și aura puterii reflectată în legenda comorilor pe care le deținea, și care, ca orice fin observator și cunoscător al moravurilor epocii, o practica. El nu a făcut nimic pentru a micșora dimensiunea presupuselor sale comori, altfel, imaginea unui domn sărac ar fi zădărnicit multe din acțiunile sale. Desigur, fiind cel mai bogat boier din Țara Românească, cuferele cu galbeni și-au găsit un loc sigur de așteptare, dar, pe de altă parte, cumpărarea deselor servicii și uneori chiar diminuarea fluxului de aur, nu au menținut într-o formă constantă nici veniturile personale, nici pe ale țării.

Graba unor boieri de încredere de a înlătura cât mai repede relațiile de dependență cu Poarta, încrederea falsă în potențialul rusesc aflat și el la începuturi, atitudinea prorusă a lui Dimitrie Cantemir, au zdruncinat imaginea intangibilității în scaunul domnesc. Cei 26 de ani de domnie, caracterizați prin evitarea conflictelor militare, au permis dezvoltarea economică a țării, o ușoară creștere demografică și o importantă efervescență culturală și arhitecturală. Spre sfârșitul domniei, în jurul lui Constantin Brâncoveanu numărul trădătorilor a crescut, rudele cantacuzine trecând și ele în tabăra opozanților. Se spune că domnița Stanca, fiica cea mare a domnitorului, bolnavă fiind, întrezărise destinul familiei într-una din halucinațiile sale – sânge și suferință. Năframa neagră a mazierei era pusă pe umărul domnului câteva luni mai târziu, în aprilie 1714, de capugiul Mustafa-aga, un prieten de-al domnului, trimis de sultanul Ahmed al III-lea.

Iau drumul Constantinopolului, într-un destin aranjat cu cruzime de legi necreștine, domnitorul și familia sa, precum și carele încărcate cu cuferele pline de galbeni și cele mai de preț odoare găsite în casele brâncovenești. Trei săptămâni de gânduri, suspine și spaimă vor fi însoțit tristul

convoi al Prințului Aurului- Altân bey, în mersul ba rapid, ba îngreunat de arșiță și praf, spre marginea lumii creștine. Odată ajunși, Constantin Brâncoveanu este separat de familia sa. Este închis la Edicule -7 turnuri, o fortăreață sinistră, cu lespezi și pereți plini de sângele celor uciși în interiorul ei, cu țipete de durere curmate în ceasuri târzii din noapte, după ore interminabile de chinuri. Asupra marelui domn s-au exercitat presiuni dureroase pentru a se smulge informații privind valoarea întregii comori, bănuită a fi imensă. Nimeni dintre vasali nu putea să-l concureze pe Sultan; toată agoniseala mazilitului urma să se confişte, iar trădarea era pretextul la modă pentru a scăpa de o persoană devenită incomodă.

Constantin Brâncoveanu nu a cedat la primele interogatorii, călăii săi nu au putut afla decât sumele de bani depuse în băncile venețiene și care nu puteau fi retrase datorită relațiilor încordate dintre acest stat și Poarta Otomană. Informațiile obținute au fost considerate irelevante, iar regimul de detenție a fost schimbat. Vodă a fost mutat într-o altă temniță, îmbrăcat în zdrențe pentru a fi umilit și pentru prima dată a fost supus torturilor care cresc progresiv, de la întinderea pe roată, la cetluirea capului cu un cerc de fier, arderea cu fierul înroșit în foc pe piept și pe spate, înțeparea mâinilor și picioarelor. Degeaba ! Secretul aurului nu este dezvăluit ! Doar o perfidă înscenare și trădare reușesc să reaprindă o bănuială, suficientă pentru reluarea martiriului ! Alte torturi sunt aplicate, de data asta

în fața copiilor și a celorlalți membrii ai familiei !

15 august 1714, zi de duminică, ziua în care împlinea 60 de ani - tristul cortegiu format din vistiernicul țării, Ienache Văcărescu, Constantin Brâncoveanu și cei patru fii ai săi, cu corpurile pline de urmele instrumentelor de tortură, ascunse sub cămașa lungă a morții, cu picioarele goale prinse în lanțurile condamnaților, este dus spre locul execuției, piața Galata, de pe malul Cornului de Aur. Ce vor fi simțit cei patru copii văzându-și tatăl descompus de durere ? Ce va fi simțit tatăl, când capul rostogolit în icnetul mulțimii anunța că părăsea lumea – Constantin... Ștefan... Radu... și... cuprins de o temere firească de moarte, dar efemeră sub cuvântul tatălui... Matei, mezinul familiei. Toți șase au fost decapitați, Vodă ultimul, deși durerea sa devenise oarbă și mută de la prima privire a lui Constantin, care rămăsese dârză sub sclipirea securii călăului.

Capetele celor uciși au fost înfipite apoi în sulițe și purtate pe ulițele orașului, iar corpurile rămase expuse în piață. Seara au fost aruncate în mare, conform obiceiului, dar recuperate de niște pescari greci, în schimbul unor sume de bani, și ascunse într-un loc secret de pe insula Halki, din Marea Marmara. În anul 1720, prin grija doamnei Marica, soția lui Constantin Brâncoveanu, au fost aduse în țară pe ascuns și îngropate în mare secret la Biserica Mănăstirii Sf. Gheorghe Nou din București. Locul a fost păstrat secret cu cea mai mare sfințenie pentru a se evita profanarea mormântului. Până în anul 1822 în Țara Românească și Moldova a existat regimul domniilor fanariote, iar revenirea la domniile pământene și o oarecare protecție în

treburile țării apar doar după această dată.

Doamna Marica, soția lui Constantin Brâncoveanu, și domnița Bălașa, fiica sa, s-au întors în țară de-abia în anul 1718. Ele s-au răscumpărat din detenție în schimbul sumei de 200 000 florini, plătită cu o dobândă de 30% bancherilor constantinopolitani, de către prietenii familiei Brâncoveanu. Dacă suma a putut fi garantată și plătită, înseamnă ca secretul aurului românesc a fost bine păstrat și, deși depozitat în bănci străine, probabil în Veneția, Anglia, Olanda sau Viena, a rămas al românilor, al Țării.

Prof. Elena Ichim